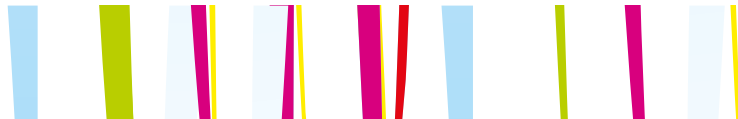

BAREVNÝ KLEPOT PODKOV JOSEF HOLCMAN

I.	DEVATENÁCTÉ STOLETÍ	2
II.	PASTVA A SNY	4
III.	JÍZDA VÁLEČNÁ	6
IV.	SLOVÁCKÝ ROK	8
V.	BANDERIUM	9
VI.	PŮVOD JÍZDY KRÁLŮ	11
VII.	STRÁŽNICE	12
VIII.	OČNÍ OPTIKA	14
IX.	DOSTIHOVÁ DRÁHA	16
X.	KYJOV	18
XI.	ZASTAVENÍ V ASII	20
XII.	POHÁDKA	22

První známá fotografie skoronické jízdy králů pochází z roku 1896. Zveřejněná byla v roce 1922 v časopise Moravské Slovensko, s textem: Svatební průvod ze Skoroníc. Autorem snímku je archeolog Lubor Niederle nebo zakladatel kyjovského gymnázia a národopisec Josef Klvaňa, kteří prováděli výzkum tradic na Kyjovsku. Kronikář Vojtěch Holcman zjišťoval, v kterém roce byla fotografie pořízena. Do svých vzpomínek zapsal:

„Na první pohled je patrné, že průvod je zachycen před domem Antonína Ingra č. p. 13. Protože fotka byla označena jako svatební průvod, listoval jsem v matrikách a zjistil, že koncem 19. století byla ve Skoronících svatba v květnu 1896. Tím bych mohl věc uzavřít, ale když jsem za protektorátu před naší první jízdou králů vyzpovídal staré občany, všichni svorně při pohledu na fotografii odmítli, že je to nějaký svatební průvod. Při svatbě u nás žádné koňské průvody neexistovaly. Prý je to banderium. Dlouholetý starosta a sečtělý člověk Jan Šindler (nar. 1883) mi poradil, abych se obrátil na rodáka

prof. Kučeru (nar. 1874). Ten mně vyprávěl, že jako dvaadvacetiletý doprovázel prof. Niederleho a Klvaňu ve Skoronících při fotografování banderia na Dědině, které se pořádalo v týdnu před nějakou svatbou. Domnívám se, že v souvislosti s touto svatbou dostal snímek název Svatební průvod. Tak jsem mohl vznik fotografie bezpečně situovat do roku 1896.“

Druhá nejstarší známá fotografie je z roku 1911, barevně vyretušovaná. Je na ní šest jezdců, dýchá neskutečným dávnem, a přesto na ní lze poznat naše stařečky či prastařečky; tak jsou jejich rodové rysy silné. Od té doby až do roku 1943 se jízda králů ve Skoronících nekonala. Obnovili ji chlapci ročníku narození 1925 (tehdy odvedenci, ale jen pomyslní, protože za války se na vojnu neodvádělo): Vojtěch Holcman, Jakub Křížka, Blažej Lunga, Metoděj Lunga a další. Za posledních 70 let (1943–2013) Skoroňáci uspořádali 33 jízd králů (ve Skoronících 12, v Kyjově 15, ve Strážnici dvě a po jedné ve Vlkoši, v Hodoníně, ve Vracově a v Pardubicích).

Banderium ve Skoronicích, 1896

Fotografie, vzpomínky pamětníků i návštěva vlčnovské jízdy králů se pro chlapce, kteří za první republiky dospívali a doma se starali o koně, staly impulzem. Jednomu z nich se zdál sen: Nad Vracovem začalo svítat. Pastvina pod Vinohrádky v jarním ránu, všechno kolem zelené. Na povel nejstaršího pasáka vyskočilo deset kluků na koně a tryskem cválali do vsi. Každý chtěl být v dědině první. Přeletěli potok tak zběsile, až masivní klády mostu zarachotily jak hluboké tóny varhan. Oranžové slunce už plulo jen lehce ponořené do obzoru. Slunce, jaké nás svou velikostí a barvou láká nespustit z něj oči. Jezdci však na něco takového neměli čas, protože se museli držet otěží či hřív. Kolem startovaly dozadu houfy stromů na úzkých políčkách. Jezdci byli bosí a koně na sobě kromě otěží neměli nic. Chlapci se drželi zuby nehty, byla to poslední pastva, a kdo v ní vyhraje, bude při objíždě vesnicí králem. O to víc koně pobízeli a hnali k prvnímu domu. Věřili se do cíle a jeden z nich, Joža, ani nevěděl, co to do něj vjelo, si stoupl koni na hřbet. Dva stařečci v modrých zástěrách a s fajfkami v koutcích úst se usmáli. Vzpomněli si na mládí a pravili: „Á, králi jedú.“

Ale první z hospodářů, který určené jezdce na koních uviděl a který chtěl mít koně odpočaté, vykřikl posměšně, až zlostně: „Zas ti králi!“

Tak jezdci zjistili, proč se říká jízda králů, i když král je při ní jeden. Chlapci závodili každý den a nebyl vždy první jeden a ten samý. Od chvíle, co slezl sníh, až po svatodušní svátky byl králem aspoň na jeden den skoro každý. Když nadešla poslední společná pastva, bylo třeba nějakého ukončení, jaké má řada dalších hospodářských činností. Pasáci objeli vesnici a hospodáře žádali vyvoláním o výslužku.

Nikdo netvrdí, že to tak bylo, ale nikdo nemůže prokázat, že to tak nebylo. Ostatně, byl to jen sen. Ale podpořený kronikou i vyprávěním: koně se pásli na veřejných pastvách až do začátku dvacátého století.

Jízda králů ve Skoronicích, 1943

Jízda králů ve Skoronicích, 1956

U navený průvod se sune Pastviskem. Začíná se smrákat a jízda králů ve Skoronících, uspořádaná v roce 1943 společně s Vlkošem, spěje ke konci. Na křižovatce zastavuje a vyvolávači volají. Kolem průvodu postávají děti s matkami, chlapi jsou blíž koní. Stařečci a stařenky stojí v žúdrech nebo nahlízejí přes muškáty v oknech.

„Pozor!“ zakřičí jeden z pobočníků a už má šavli vyrvanou z ruky, aniž ji stačil použít. Kdosi skáče z boku na krále a snaží se ho strhnout na sebe. Z druhé strany se ke koni vrhá Jakub Lev a rve krále k sobě. Jeden z vyvolávačů sekl rákoskou po ruce muže, který se snažil odblokovat pobočníka od králova koně. Vřava. Ženy s dětmi prchají od koní pryč, muži k nim. Zběsile do sebe narážejí, zakopávají a padají. Chlapec, ani ne desetiletý, dostal kopytem do hlavy. Leží v prachu a hned ho kdosi odnáší. Ržání a říčení koní. Někteří se stavějí na zadní, dva jezdcí spadli. Jiní vyhazují dozadu. Jedno děvče brnkl kůň tak, že se mu rozletěla jupka, jak zůstala bez knoflíků. Jakub Lev se snaží strhnout krále s koně, všichni padají na zem. Král se v křeči drží otežl a zachránce mu šlape

na ruku. Lev s králem je odhozen ke zdi, uskakuje a hází ho do okna, kde ho někdo z domácích přebírá do náručí. Král je zachráněn. Nikdo nedbá pokynů četníků: „Konec! Šlus! Slezte! Halt! Rozejděte se!“

Děje se opak: ozývají se bojové pokřiky (Na zelený!), ale i výkřiky bolesti a strachu. Pavel Zajcov, v jehož krvi koluje kozácká krev, couvá a tlačí se na mladou hrušku. Praskot dřeva. Mladá koruna se kácí k zemi. Koně uskakují, ale jeden si o pahýl do krve rozdírá břicho. Jezdci z obou dědin se honí po křižovatce. Muž, který dostal rákoskou, sedí na zemi, krvácí z tepny a křečovitě si drží ruku. Civilové z Vlkoše ustupují, protože nejlepší jezdec Joža stiskl svoji Javu ve slabinách, a ta dělá před domem místo. Chovatel býků padá a jeho kůň ho vleče za sebou, levá noha mu zůstala ve třmenu. Hlava mu poskakuje po kamenité cestě a konečně, zkrvavenému a skoro bezvládnému, se mu daří dostat nohu ze třmenu.

Najednou je po jízdě. Slunko jen napůl trčí nad Stražovjákem, ženské sbírají zbytky krojů a chlapi kusy postrojů. Král jde domů pěšky. Je z Vlkoše.

Jízda králů ve Skoronicích, 1944

Pěťadvacet mladých sedláků ze Skoronic jede vzpřímeně po kyjovském náměstí na koních. Slovácký rok v Kyjově roku 1956, konaný po pětadvaceti letech. Jeho obnovitel Pepiček Sedlář viděl jízdu králů rok předtím ve Skoronicích a pravil: Ta musí být v Kyjově! Koně jsou střízlivě vyzdobeni třásněmi, mašlemi, srdcaty, růžemi a tureckými šátky. Muži mají na sobě nejslavnostnější kroj, který mimo jízdu králů nosí už jenom ženic o svatbě a stárci na hody: kombinace žlutých koženic a černých holínkových bot, tedy barev nebezpečně přitažlivých, které v přírodě zdobí jen vosu a tygra. K tomu červený muškát a zelený asparát na klobouku. Je víc jak osm let po únorovém převratu osmačtyřicátého roku a jezdcí předvádějí symbol svobodné vesnice – koně. A také krále. Nikdo z nich dosud nevstoupil do jednotného zemědělského družstva. Všichni volají Hýlom, hálom a dva vyvolávači v čele průvodu se s chutí pouštějí do tehdy nedotknutelné myšlenky združstevňování vesnice: *Na tomto domě poznáš – že tu bývá dobrý hospodář!*

*Prozradím vám na něho – nebojí se práce,
protože se ho nechytla – dosud socializace!*

Návštěvníci Slováckého roku, mezi nimiž je i spisovatel Milan Kundera, nadšeně lapají po dechu. Kundera potom, po dvaapadesáti letech, už z Paříže, napsal jednomu z jezdců, že i tato jízda králů, kromě vlčnovské, byla pro něj inspirací při psaní románu Žert.

1958

Čestný doprovod jezdců na koních má v našich krajích silnou tradici. Dostalo se ho Josefu II., pozdějšímu císaři, když v roce 1771 nocoval na kunovické faře. Byl také vypraven na počest francouzského sochaře Augusta Rodina, když cestoval mezi Hodonínem, Kyjovem a Hornáckem začátkem minulého století. Dostalo se ho v červenci 2008 také Břetislavu Rychlíkovi k oslavě jeho padesátin, která se konala u Větráku v Kuželově. Jedna disidentka a novinářka z Prahy potom napsala vyznání, že režimní média a škola v ní od dětství pěstovala nechuť k lidovému zpěvu, takže si lidovou píseň upřímně zprotivila. Později začala tušit, že možná někde žijí lidé, kteří si klidně vyrazí v kroji nepovinně. Nu, každý jednou přileze po kolenou ke křížku, přiznala se.

Ve skoronickém provedení se od roku 1911 až do dneška konalo 24 banderíí. Bzenecká pouť (1958), biřmování v Miloticích (1970) nebo dožínky v Brně (2008). Nejzásadnějším banderiem však pro celou poválečnou generaci jezdců zůstalo to kyjovské z roku 1969. Tehdy se měl konat Slováký rok, ale komunistická okupace roku 1968 a následná normalizace

tomu zabránily. Přesto Skoroňáci na koních vyjeli, i když bez krále. Šestnáct jezdců doprovodilo nově vysvěceného kněze, který přijel z litoměřického semináře. Primice. Banderium jelo od vlakového nádraží na náměstí před kostel Nanebevzetí Panny Marie. Praporečník v čele průvodu nesl československý prapor místo klasického tureckého šátku na znamení, že doba byla pohnutá. Jezdci nevyvolávali nic, jeli tiše. Špalíry diváků po celé Komenského třídě na průvod mávaly beze slov. Stovky lidí stály u silnice a s nimi úplné ticho. Protest, vzdor. Stanovisko občanů Kyjovska k odpornému mezinárodnímu zločinu.

Přelomová jízda, protože naposledy byla většina koní původem ze Skoroníc. V následné normalizaci došlo k horečnatému slučování JZD a za tři roky nezůstal ve Skoronících jediný kůň. Obci, k jejímž výročním obyčejům patří jízda králů nebo aspoň banderium, byl odebrán kus její identity.

II. SJEZD RODÁKŮ A PŘÁTEL SKORONIC
1966

Po okupaci se jízda králů v Kyjově konala po šestiletém přerušení v roce 1971. Poprvé vzbudila pozornost odborníků a stala se předmětem bádání. Jedním z prvních byl ratíškovický rodák, etnograf Václav Frolec, který v roce 1979 napsal studii nazvanou Časové a sociálně významové proměny výročního obyčeje. Tato odborná geneze jde napříč historií i Evropou a končí v roce 1979 ve Skoronicích. Tak víme, že nejstarší historický doklad o volbě letnicového krále pochází z roku 1272. Jiná historická zpráva z roku 1585 ze spišského kraje hovoří o tom, že církev jízdu králů zakazovala jako zvyk staropohanský. Původní smysl svatodušních (letnicových) královských průvodů Frolec hledá v jarním objíždění katastru (dodnes tak jezdí Lužičtí Srbové), dostihových jízdách na počest zemřelých, honění krále či prosebných průvodech za hojnou úrodu.

Antropolog Jan Pavelčík naopak nazýval jízdu králů divošským biřmováním, tedy iniciačním obřadem přijímání chlapců (odvedenců) za muže. Národopisec Antonín Václavík tvrdil, že jízda králů nemohla vzniknout z historické události (reminiscence

na hledání krále Svatopluka II., který v roce 907 po bitvě u Bratislavy zmizel beze stopy; na rok 1283, kdy se vracel do Čech kralevic Václav ze zajetí Oty z Branibor; na porážku uherského krále Matyáše Korvína roku 1469 u Bílovic). Etnograf Josef Beneš píše: „Kdyby jízda králů byla jen připomínkou některého krále, nezakazovala by ji církev jako pohanský zvyk, nemluvíc o tom, že byla běžná nejen na Slovácku. Jde o dochovaný fragment dávných magických praktik na zajištění úrody, který dosvědčuje trojice jezdců v ženských obřadních krojích, symbolizující plodnost země; při objížděcí katastrofě se družiny střetaly a potýkaly a to také vyvolávalo zákazy tohoto zvyku.“

Příznivec Skoronic a ctitel našich jízd králů etnograf Karel Pavlišník na podkladu zvyku Honění kuruců na Bojkovicku charakterizuje dva typické prvky jízdy králů: vyvolávání koledníků (jezdců) a snaha zajmout krále. V roce 1991 po kyjovské jízdě to všechno shrnul lapidárně: „Jízda králů je rituál, při němž otcové posadí svoje syny na koně a řeknou: Chovej se jako chlap! Jízda králů jde napříč dějinami a z každé doby si bere něco.“

Na rok 1985 připadlo 40. výročí Mezinárodního folklorního festivalu ve Strážnici. Právo předvést jízdu králů padlo na Skoronice. Krátce před jejím začátkem přišel za organizátorem Vojtěchem Holcmanem jeho synovec Blažej a sdělil: „Kmotře, chtěli bysme se nejak rozlúčit s klukama, co už jet nemožú...“ „A to ideš až včil? Tužku a papír!“

Za pět minut pětadvacet jezdců sedlo v sedlech, bez klobouků, sedla na koních pobočníka (Jana Vašíčka) a výběřčího (Jakuba Lva ml.) zůstala volná. Blažej vyvolával pohnutým, ale pevným hlasem: *Na chvílku se všecí ztište – postojte aj s koníčkem.*

Musím vzpomenět kamarády – aspoň malým slovíčkem.

Předloni už Kubovi zvadla – jeho vonička,

ve středu jsme pochovali – zasej Jendu Vašíčka.

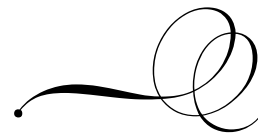
V životě se veselost – aj se smutkem míchá,

než vyjedem věnujme jim – minutečku ticha.

Jezdci potom, aby zakryli dojetí, pobídli koně až do trysku, a skalickou bránou projeli v slzách. Strážničané jízdu králů chápali, vyvolávání jim bylo složeno „na tělo“. Před náměstím však nic nepochopili příslušníci

Veřejné bezpečnosti, kteří jízdě králů prikázali půl hodiny čekat, než přijede kolona černých šestsettrojek s ministrem kultury a jeho doprovodem. Předchozí den byl na Velehradě vypískán věřícími i se svými přioopilými řečmi. Praporečník Rosta Blahynka policajtům vynadal, šéf průvodu Jakub Křížka je prosil, Vojtěch Holcman se držel za srdce a polykal nitroglycerin, ale nebylo to nic platné. Někteří jezdci se chtěli otočit, ale cesta zpět byla zatarasena. Pětadvacet koní, pětadvacet jezdců, pětadvacet otců či koňáků a nepočítané diváků čekalo, až pět činovníků zasedne na tribunu. Absurdní slavnost. Navíc bylo označeno za „politický průser“ to, že jsme vynechali vyvolávání na největšího lotra hodonínského okresu – vedoucího tajemníka státostrany. Organizátoři dokonce hovořili o tom, že nám bude jízda králů zakázána. Potvrdilo se, jak režim uměl kroje, zvyky a tradice využívat pro svůj zájem.

Pár dní po této akci Vojtěch Holcman umřel.

Jízda králů ve Skoronicích, 1977

U Jury Petřů při kyjovských jízdách králů dochází k proměně reality. K odhalování tajemství pevnosti, která se na chvíli vzdává. Chvilkový tanec tří čtyř jezdců na koních a tóny cimbálu mezi střechami Svatoborské ulice, tlukoucí nás do spánků. Nezměřitelný rytmus Jurových paliček na strunách, vítání jdoucích v loučení, jež nás propadá do chodeb minulosti. Koně svobodní, protože nevyhnaní z ráje, chápou nohy verbířů. Na vteřinu průlet věčností. Plaché oči namáčené v ryzlinku z nás činí sochy v obrázcích přístrojů, cvakajících na nás zuby. Fotografují minulost, protože: Co je, to už bylo a co bude, to už je. Okamžik je síla sil a křídla pegasů letí ke sklárně.

Tam už jezdci namáhavě skáčou z koní, kteří, každý do svého kbelíku, dostávají napít vody. Ani jeden se vody z vodovodu nenapije. Chlapi běží komusi na dvůr ke studni. Dostáváme potom po jednom pivu plzeňském a vedeme hovory. Koně už také pijí. Čekáme, že nikdo nedá pokyn do sedel, protože tu chceme sedět navždycky ve společnosti zvířat a těch Šnajdrů, Šindlerů, Lungů a Ingrů, kteří do vypálených Skoronic přišli roku 1677. Těch, kteří sestavili, ušili

a k našim dobám donosili kroje, jež nás dnes zdobí. Jehly minulosti cítíme v zádech i na krku. Dočasná optika: mrtví žijí.

V hospodě Nový svět vyvolávači jedou až k pípě na zahrádce a jeden z nich zůstal rukama viset na trámu v průjezdu, kůň pochopil a odešel. Bratr jedoucích za ním ho přibral za sebe. Koně stáli u pípy, maminky s dětmi uskakovaly a jeden koník se i piva napil. Zase se nám nechce odejít, džbány žízniců směřují k nekonečnu,

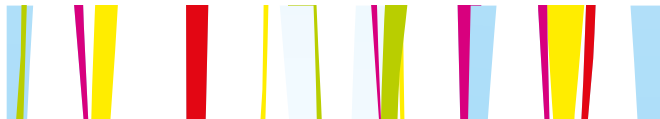
ale rozkoš, chvílemi až bolestná, se marně dovolává matematiky, která s nekonečnem přece počítá...

Při závěru u radnice nemožnost konce a rozloučení, když si pět jezdců stouplo do sedel a zpívali písničku A já mám koníčka vraného, na čtyry noženy kutého... Pan starosta pravil, že kdyby měl klobouk, tak by smekl. Než to dořekl, tak jeden z otců přiskočil k jezdcovi synovi, sňal mu černý klobouk se zeleným rozmarýnem, červeným muškátem a bílým kohoutím pérem a nasadil ho prvnímu muži Kyjova. Starosta Lukl se uklonil a obřadně smekl. V nejlepším přestat. Ale ti nejstarší nepřestali. Ne poprvé se po jízdě králů bývalý jezdec vyškřábal za současného jezdce. Cválají vstříc svému konci, u pivnice Budvarka ještě řvou:

Tady chlapi pijú pivo – a né žádný odvar;

je to pivo nejlepší – jmenuje se: „Budváár“,

odpovídali jednoslovně pivaři, kteří se nalepili na plot kolem zahrádky a zdravili pivem nad hlavami, budvárkem ve vztyčených pravicích, pivečkem, které v těch pohybech rukou vyskakovalo v jemných gejzírech nahoru a potom se na chvíli zastavovalo v kulminačním bodě, aby potom vláčně padalo a kropilo rozjívěné štamgasty s otevřenými ústy.

V červenci roku 2010 dostihové závodiště v Pardubicích požádalo Kulturní a vlastivědné sdružení Skoronice o instalaci výstavy jízdy králů. Dobře, výborně. Až na to, že v srpnu se k tomu přidala maličkost – tu jízdu tam taky předvést. Někteří to označili za nesmysl; jet kvůli půlhodině do Pardubic. Dochtor Pavlišťík však pravil, že je to skvělý nápad, jak předvést ukázkou jízdy králů v kultovním koňském prostředí lidem z jiného regionu. Jenomže to bylo na poslední chvíli a nebylo jezdců. Možná také proto, že ve Skoronících či v Kyjově je to pro každého čest, prestiž, domácí prostředí. Kdežto Pardubice?

Přesto nám první týden v září v cílové rovince Velké pardubické tleskaly tisíce diváků při slavnosti Koně v akci. Kam se oči otočily, tam byli koně. Dostihoví, tažní, parkuroví. Jezdci nejprve prošli trasu a vybrali si grošáky, vrané i šimle. Dali jim po kostkách cukru a pak klus po betonovém chodníku. Strojení koní, včetně výskoku do sedla, má v sobě vždycky kus divoké minulosti, v níž se chlapi potkávají s dávnými jezdci. Jejich první pohledy kolem, jejich bránění se pýše: ta schopnost ovládat kolena tak velké zvíře; a všichni jsou

pod nimi. Navíc cesta královského průvodu místy, kterými každoročně cválají na dvě desítky koní přes překážky, budící respekt: Zahrádky, Havlův skok, Irská lavice, Hadí příkop. Stopy vítězů Váni i Chaloupky, v trávníku otisky podkov, v dáli zaplněné tribuny, hlášení rozhlasu (Vážení diváci, jezdci se blíží...), podél cest topoly nebo barevně značené zábrany.

Začátek vyvolávání, citoslovce Hýlom hálom, jejichž význam je divákům utajen (nám ne, my víme, že je z maďarského hivóm három – volám třikrát), je momentem, který unáší dál, než jenom k nejbližší budoucnosti – unáší i opačným směrem. Průvod se otáčí a najíždí před hlavní tribunu, tisíce rukou tleskají, cíl Velké pardubické se blíží. Diváci tleskají nepřetržitě a přestávají jen ve chvílích, kdy se vyvolávači střídají: *Na závěr jsme nechali – monsiňora Kajneka, před nama tu světil zvon – já vám to včil halekám! Je pro Velkou pardubickou – má sto dvacet roků, proto jsme sem dojeli – nešetříme kroků!*

Koně se točí, vrtí, nechťejí stát na místě, ale diváci to vyžadují, protože se nemohou vynadívat na pohyblivé kombinace barev červených tureckých

šátků, bílých košil, žlutých koženic a fialových kordulek. Potlesk. Starší jezdci se z koňských hřbetů podáním ruky zdraví s Frantou Profotou z Hroznové Lhoty, který sedí na tribuně v první řadě. Jeho milovaní koníčky také tvořivali naši jízdu králů. Před rokem mu prošlápli plíce a on se z toho dostal! Hlty archivního tramínu pro vyvolávače. Potlesk utichá:

*Všeckých si vás vážíme – taky české domoviny,
 buďte v práci s koňmi pevní – jako kámen vinný!
 Vínem si včel připijem – na vzpomínku stálů,
 na zdraví a na koně – na tú jízdu králů! Hýlom hálom!*

V závěru někteří jezdci pocítili, jak se jejich bývalí dostihoví závodníci v prostředí cílové rovinky chvějí, jako by chtěli do cvalu. Franta Fojtík svého teplokrevníka ještě plácl dlaní po zadku. Ten vyskočil zadníma nohama tak, že kus živého plotu uletěl jak řepa. Třemi skoky proletěli cílem a vlnili se jak Taxisův příkop.

Když v neděli dopoledne 18. srpna roku 2011 vyjelo pět vyslanců na koních z dolního konce kyjovského náměstí k radnici, zprvu jaksi váhavě a potom odhodlaně, nakonec cvalem, tak lidé v oknech domů, na střechách i ve špalírech kolem cesty s otevřenými ústy, sahajícími až k nevědění, k nemožnosti, k absenci rozumu, k oproštění od reality, sledovali, jak jezdcí zdálky se zvětšují a přibližují, jak koňské hlavy jsou větší a větší. Jak spojení kroje, mladých mužů a ladných zvířat, které tu zůstalo v čisté podobě po staletí, je pohlcuje, jak se bílé kosárky na kloboucích pohupují v povětrí i s hlavami jezdců. Návštěvníci Slovákckého roku se nebránili dát najevo svoje city, které umocňoval jiskřivý klepot podkov o dlažbu. Cítili, jak ta barevná kometa jako láva se vlévá do jejich vnitřností.

Po vydání povolení k obchůzce jezdcí tryskem odjíždějí a diváci si mohou vychutnávat muka odkladu – než přijede celý průvod. Čtou knihu, kterou nikdo nenapíše: slast a síla přítomnosti; tady a teď! První vyvolávač se u radnice shýbá z koně ke stolu jak indián a bere si džbán vína. Tečeme ulicemi, cimbál Jury Petru

se blíží, jezdcí ho zastavují, řičí přímo nad ním, Pokorák cifruje, zvonivé doteky paliček a strun se zase vzdalují, ale tak, že v uších znějí dodnes. Přichází pocit, že se bojíme konce. Ani si neuvědomujeme, kde jsme, ale křižovatka na kraji Kyjova nás probere, doprava stojí kvůli nám a ráda stojí, lidé vyskakují z aut a hledají fotoaparáty, aby se doma podívali, proč se zdrželi v Kyjově. Na Novém světě jedou vyvolávači až k šenku na dvoře a chladná smetanová piva padají do hrdel, která znovu křičí:

*Pan Stříž kázal natočit – třicet pivek chladných,
a my jsme jich vypili – od servírek vlnadných!
Tož nám znovu natočte – piva plný džbán,
žízeň máme velikú – vypijem aj oceán!*

V závěru u radnice si někteří jezdcí stoupají do sedel, stojí na koních a ti se tváří, jakože jízdu králů jezdí od narození. Zpíváme, vracíme se na vozích kolem vinohradů a pijeme plody půdy, v níž koňská kopyta zanechávají stopu vedoucí k místům, kde maminky nosívaly z chlévů čerstvé mléko, kde kočky při zabíjačkách lízaly krev na márách. Jezdcí jsou

prázdně šťastní, že nic nemusí. Ti bývalí jenom tak jemně si naznačují, že splynout tady, to by bylo ono, to by tolik netlačily ty dřevěné desky na konci života. Říkal si to i dirigent královského průvodu Laďa Novotný, řečený Konúpek, muž přísný a laskavý? Z vyvolávání banderia na milotickém zámku 28. dubna 2012, v den jeho skonu:
*Ešče musím s koníčkem – vzpomnět malým slovíčkem
rovného chlapa – jehož pevná tlapa,
vedla naše kroky – roky, roky, roky...*

Bali, 27. listopadu roku 2011. Tropický ostrov indonéského souostroví. Ve výšce 3 142 metrů nad mořem ční sopka Gunung Agung. Všude rýže, políčka rýže. Tak tady, v tropech, se má rozhodovat o budoucnosti naší jízdy králů.

Z letiště cesta české delegace hned do studeného klimatizovaného konferenčního centra. Napjatá a stresující atmosféra, jedná se od rána do večera. Padesát tři nominací na zápis do UNESCO. Mezivládní výbor jich doporučuje do reprezentativního seznamu mistrovských děl nehmotného kulturního dědictví lidstva pouze 19. Probíhá zápas o změnu verdiktu – těch států, jejichž nominace nebyly doporučeny. Některé delegace si na pomoc zvou i řádné velvyslance svých států v Indonésii. A ti bojují velmi statečně a velmi dlouho, ale bez úspěchu. Bylo to dramatické, protože vždy se našel někdo, komu se cosi nelíbilo a začal mít dotazy a žádosti o doplňující informace. Vždy byla v podtextu snaha o zvrácení.

V čele české delegace jsou ženy – jak příznačné pro jízdu králů, kterou, hlavně její ozdoby a kroje, připravují ženy. I přes tu klimatizaci se zapotily.

Projednávání jízdy králů se o den zpozdilo, ale dočkaly se. V promítaném filmu patří první sekvence vyvolávačům ze Skoronic, jedoucím ke kyjovské radnici. Předseda zasedání přečetl charakteristiku a zdůraznil, že to byla jedna z nejlépe zpracovaných nominací.

Znamená to, ptali jsme se u rádia, že už budeme mít dost peněz na zaplacení koní? Předání dokumentů o zápisu se uskutečnilo v pátek 22. června 2012 na festivalu ve Strážnici z rukou ministryně kultury Aleny Hanákové. Na jeviště vjel vyvolávač ze Skoronic:

*Šak po vzoru verbuňku – pomohl nám národní,
Ústav lidovéj kultury – dodneška sú marodní!
Protože: na ostrově Bali – do nosu si dali,
když tam jízdu králů – za jedničku vzali!
Mančaft Jana Krista – vedla Vlasta Ondrušová,
za ten verš mě dneska jistě – flašku vína sková!*

*Nesmím ale opomenút – ministerstvo kultury,
který hodně podpořilo – naše koňský nátury!
Šak doktorce Malcové – vzdávám taky hold,
aj s magistrem Benešem – dlužijú mně žold!
S něma všecí představení – ze všeckých čtyř dědin,
ať se pořád starajú – o čest našich dějin!
Grombíř, Šimčík, Pijáček – pracujú bez vytáček,
aj starostka Majíčková – proto volám znova!*

Druhý den odpoledne projela Strážnicí, vyšňořenou družicí, společná jízda králů, čítající po sedmi jezdcích z každé obce. Jediná jízda králů v historii, které vládli čtyři králové.

V patnáctém století, v době uherských nájezdů, se po bitvě u Kyjova ztratil mladý král. Ujížděl z dosahu nepřátel za kopec a schoval se v jednom domě ve Skoronicích. Zvědové ho však sledovali a dům si předtím, než odjeli pro posily, označili větvičkou rozkvetlého bezu. Lidé to spatřili a ráno byly všechny domy ozdobeny bezem. To nájedníky rozlítilo tak, že zažehli louče a podpálili všechny střechy, které byly ze slámy. Vesnice vzplála, až bylo strašno na ty ohně hledět. Kdo se bránil, zahynul v ohni. Lidé, kteří nebyli pobiti nebo vzati do zajetí, utekli. Rodiče hledali svoje děti v Chříbech. Děti bloudily bez rodičů a stávali se z nich lapkové. Vesnice zůstala sto roků pustá.

Tolik pověst, která se nese generacemi. Osídlenci Skoronic, kteří přijeli z Kunwaldu (dnešního Kunína) v letech 1650 až 1677, však každý rok na jaře zdobili svoje domy bezovými větvičkami; to už pověst není, to je skutečnost. Zrovna tak začali strojit koně a jezdit na nich o svatodušních svátcích vesnicí. Proč a jak vznikla jízda králů? Když si první člověk sedl na koně a poznal, jak je to užitečné, tak začal společné pohyby zdobit barvami a slovy. Ale tento hmotný vývoj by sám

o sobě nestačil. Musí být doprovázen ještě nějakou energií, tvrdošijně koncentrovanou, jakýmsi fluidem. Lidé k životu potřebují mýty a sny, protože ty nahrazují i napravují ne zrovna ideální skutečnost. Televizní kanály, ty domácí táboráky, sny nenahradí, protože nevyžadují od člověka, až na výjimky, aktivitu. Mýty a sny si člověk vytváří sám, jsou součástí jeho vědomí a jsou motivací k činům. Nemají mnoho společného s rozumovou spekulací, nevyjadřují se v číslech či slovech, ale v obrazech, imaginacích. Rituály, obyčeje a slavnosti jsou příležitostí k tomu, aby člověk oživil to, co dosud žilo v jeho vědomí.

Tak i jízda králů nemá mnoho společného s racionální kalkulací. Ale každý z vesnické komunity může při ní být tvůrcem zázraku proměny. Jízda má v sobě tajemství vzniku cest minulých i současných: Proč konáme něco, co nám půl roku předtím přináší jen starosti? Protože jde o obraz, který tvoříme vlastními silami. Protože práce s koňmi je realizací odvěké touhy člověka po setkání s nevinností. Zvíře nezná strach, neumí nenávidět, nelže a netrpí hamižností. Člověk byl narozením vymrštěn do prostoru času, který není

schopen zastavit. To umí jen zvíře, které se instinktivně řídí svými potřebami, přizpůsobenými čtyřem ročním obdobím. Pokud se člověk podrobí přírodnímu času a vytváří si výroční obyčeje, pak to není nic jiného, než touha zastavit čas každoročním opakováním jistých činností. Existují ovšem lidé, kteří všechno v životě umějí spočítat na peníze, včetně citů. Ti nejsou schopni pochopit smysl takových obrazů a jsou k politování.

Na druhou stranu lidé, kteří umějí chápat význam výročních obyčejů a smysl rituálů, mohou potom jízdu králů zapsat do seznamu nehmotného kulturního dědictví lidstva, přestože její metamorfózy se dodnes vyskytují po celé Evropě. Tak proč zrovna Hluk, Kunovice, Skoronice a Vlčnov? Protože jízda králů byla na ostrově Bali předvedena jako imaginace, jako barevný klepot podkov pochodující po laně, napjatém mezi zvířetem a Bohem.

Tam někde se totiž pohybuje živočišný druh obdařený rozumem a svobodnou vůlí, ale i duší, která jediná je schopna v člověku vyvolat touhu po imaginaci a realizovat potřebu malovat ji. Tak se vyvíjel fenomén umění, tak vznikla jízda králů.

I.

Hýlom, hálom! Horní, dolní
domáci aj přespolní,
Poslúchejte, co vám budem vyprávět
o svatodušním pondělí!

II.

Máme krále poctivého
ale velmi chudobného!
Okradli ho na dolách, na horách
na královských pustinách!
Ukradli mu tři sta koní
z prázdných stájí!
Ukradli mu tři sta volů
z prázdných dvorů!
Ukradli mu dvě sta
z prázdného měšca!
Byli by mu ukradli ešče víc
on už tam však neměl nic!
Hýlom, hálom!

III.

Špatné časy, drazí páni
nastaly našemu králi!
Nevíme my, co se stane
naš poklad je namále!
Náš král je veliký pán
on nemože jezdit sám!

Pro jeho četný doprovod
přišel by mu dárek vhod!

IV.

My, chasa z královského
uherského dvora,
jedeme k vám ve jménu pana krále
a jeho kráلكy,
abyste aj vy, kyjovští,
nezostali pozadu s dárky!
Abyste při jeho škodě
která se mu stala,
aj vy, panimámo,
neco z komory mu dala!

V.

Králka na krále prosí
protože to tak býti musí!
Kdyby to tak býti nemuselo
ani by se o to neprosilo!
Hýlom, hálom!

VI.

Hýlom, hálom, horní, dolní
domáci aj přespolní!
Z Uher vede cesta pana krále,
do moravské země, země požehnané!

Bitka velká stihla pana krále
u Hradišča velmi nenadále,
měl však štěstí, že se dostal
z hradeb dále!
Hýlom, hálom!

VII.

Tlupa zlých lidí krále oloupila,
ohnivými šípy nás donutila,
zanechati v pokoji města dědiny,
uchýlit se v přestrojení v tyto vaše
končiny!
Hýlom, hálom!

VIII.

Když byl na svéj dlúhéj cestě
na pochodu,
uschováł se na předměstí
Uherskýho Brodu.
V noci zemní chodbú
v šatech ženštiny,
tajně opustil ty končiny,
navštíví včil vaše rodiny!
Hýlom, hálom!

